

УДК 378.147**О.О.Туляков**

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи НБУ»

**РОБОТА У «МАЛИХ ГРУПАХ» –
ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ ЗНАНЬ
(З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЛОГІКА»)**

Анотація. У статті надається характеристика роботи у «малій групі» як форми організації навчальної діяльності студентів на семінарському занятті. Представлені порядок організації такої групи, умови забезпечення її оптимальної роботи, вказується на специфіку такого виду діяльності. Твердження обґрунтовуються прикладами з практики викладання курсу «Логіка» у формі вирішення задач. Виокремлюються та визначається зміст навчальної, виховної, розвиваючої та контролюючої функцій, котрі виконує форма роботи «малих груп» у пізнавальному процесі.

Ключові слова: «мала група», навчальна задача, інтерактивне навчання, рівень знань, групова робота, ефективна форма, формування групи, функція організації роботи у «малій групі».

О.О.Туляков

Государственное высшее учебное заведение
«Украинская академия банковского дела НБУ»

**РОБОТА В «МАЛЫХ ГРУППАХ» –
ЭФЕКТИВНАЯ ФОРМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ НЕОБХОДИМОГО УРОВНЯ
ЗНАНИЙ (ИЗ ОПЫТА ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «ЛОГИКА»)**

Аннотация. В статье характеризуется работа в «малой группе» как форма организации учебной деятельности студентов на семинарском занятии. Представлены порядок организации такой группы, условия обеспечения ее оптимальной работы, указывается на специфику такого вида деятельности. Утверждения обосновываются примерами из практики преподавания курса «Логика» в форме решения задач. Выделяются и определяются содержание учебной, воспитательной, развивающей и контролирующей функций, которые выполняет форма работы «малых групп» в учебном процессе.

Ключевые слова: «малая группа», учебная задача, интерактивное обучение, уровень знаний, групповая работа, эффективная форма, формирование группы, функция организации работы в «малой группе».

O.O. Tulyakov

State Higher Educational Institution

«Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine»

WORKING IN A «SMALL GROUPS» - GOOD FORM
OF ACHIEVE THE REQUIRED LEVEL KNOWLEDGE
(FROM THE EXPERIENCE OF TEACHING THE COURSE "LOGIC")

Summary. We prove the efficiency of a practical lesson in the form of the organization of "small groups." Use of this form gives you the opportunity to focus students, generates independent thinking, provides the required level of knowledge. As an example of the "small groups," the author uses his experience of solving logical problems in seminars.

In educational research work in "small groups" is considered in the context of the development of interactive teaching methods.

The greatest amount of research examines the "small group" in connection with mathematics lessons in school. All scientists recognize efficiency objectives to ensure the necessary level of knowledge. However, the Ukrainian pedagogical science has no studies of "small groups" as a form of work in higher education. In this article we attempt to solve this problem.

We propose to divide the academic group of students at the "small group" of 4-5 persons. Their composition must include different mining damage and psychological type students. Groups are encouraged to ensure educational and reference books. Teacher should provide optimal work within the group. In particular, students should help each other, they must to behave tolerantly, in the correct form ask questions and answer them. .

The author proves the effectiveness of the "small group". He uses his experience teaching the course "Logic". Academic group was divided into groups of a few people. Teacher suggested to solve the logical task. "Small group" successfully solved this problem. In the process of solving the problem of the students showed a high level of intellectual activity, interest in solving the problem, the willingness to help a friend. Intellectual development of students positively influenced the individuals who knew the subject not enough.

Theoretical generalizations and experience in organizing activities "small groups" gives reason to distinguish their functions. The article characterizes the content of the training, educational, developing and controlling functions.

Training function is related with a high level of knowledge. Logical task connects sensual and abstract knowledge. The function of education is reflected in the formation of important moral qualities. Function involves the ability to develop creative thinking, the ability to prove and disprove thoughts. Also teacher control students knowledge.

Prospects for further research minded to develop and implement ways of working in "small groups." In particular, the implementation of the study subjects in Ukrainian universities.

Key words: "small group", learning task, interactive learning, knowledge, group work, efficiency of a form, the formation of the group, function of the organization of a "small group."

Постановка проблеми. У контексті організації забезпечення рівня знань студентів сучасних вітчизняних вищих навальних закладів, котрий відповідає державним стандартам, науковці відпрацьовують та впроваджують ефективні форми роботи на практичних заняттях.

Одна з таких форм, використання якої, на нашу думку, сприятиме вирішенню поставленої проблеми, є організація роботи над вирішенням навчальних задач у «малих групах». Це твердження обґрунтовується наступними аргументами.

Сучасна студентська академічна група складається з осіб різного рівня підготовки. Працюючи тільки з «активом», тобто тими, хто успішно оволодіває матеріалом та бере активну участь у роботі на семінарі, педагог ризикує «втратити» частину студентів, які пасивно працюють та не засвоюють матеріал належним чином. При груповій роботі студенти високого рівня впливають на своїх товаришів, підвищуючи їх рівень.

Використання запропонованої групової роботи сприяє вирішенню задачі забезпечення необхідного рівня концентрації уваги на семінарському занятті. На жаль, значна кількість студентів сучасних вітчизняних вищих навчальних закладів не осмислюють належним чином матеріал. Зокрема, спостерігається виголошення студентами матеріалу із сумнівних джерел мережі Інтернет. При цьому не надаються відповіді щодо змісту використаних термінів та їх значення у контексті розгляду відповідного питання. При такій відповіді (точніше це назвати імітацією відповіді) концентрація уваги групи на навчальному матеріалі зводиться нанівець. Матеріал майже не засвоюється, оскільки відсутні предмети для його обговорення та осмислення. Групова робота дає змогу уникнути таких негативних явищ, оскільки група, вирішуючи поставлену задачу, не виголошує матеріал, а творчо опрацьовує його.

Додамо також, що у процесі занять у групах студенти привчаються до самостійного мислення, формують та виражають власну думку, вносять пропозиції щодо правильної відповіді.

Аналіз актуальних досліджень. У педагогічних дослідженнях робота у малих групах розглядається у контексті розробки ефективних інтерактивних методів навчання. Найбільше ця форма використовується при розробці тренінгового навчання. У роботах А.З.Кіктенко, О.І.Пометун, С.Г. Крамаренко, А.С.Нісімчук та інших дослідників розглянуті питання щодо способів формування групи, постановки задач, розподілу ролей, контролю за роботою групи. Визнається ефективність такої форми роботи при засвоєнні складних теоретичних дисциплін. Однак більшість досліджень присвячені організації

роботи «малих груп» у школах. Найбільше досліджена ця проблематика у зв'язку з її використанням на уроках математики [4].

Ефективність вирішення задач взагалі та задач з логіки зокрема визнають усі дослідники цієї проблематики. Так, Е.Резерфорд, А.Ейнштейн, Д.Пойа вказували, що задачі не тільки забезпечують оптимальне засвоєння знань, але й формують здатність до оригінального мислення, вміння не тільки вивчати, але й досліджувати предмети та явища [5].

Правила побудови, способи організації вирішення та функції задачі розглянуті у роботах В.В.Давидова, С.Л.Рубинштейна, В.К.Демиденко, Л.М.Фрідмана. У роботах, зокрема, вказується, що така форма опрацювання матеріалу є засобом цілеспрямованого формування знань, реалізації навчальних методів, засобом зв'язку теорії та практики, носієм дій, адекватних змісту [6].

Мета статті – охарактеризувати роботу у «малих групах» на прикладі вирішення задач курсу «Логіка», довести її ефективність та визначити функції.

Виклад основного матеріалу. Сутність запропонованої форми організації семінарського заняття полягає у наступному. Академічна група студентів поділяється на «малі групи» у складі 4-5 осіб. До їх складу включаються студент-відмінник, студенти середнього рівня та студент, який засвоює матеріал на високому рівні. Здійснюється відповідне розташування в аудиторії. Усім групам педагог пропонує вирішити різні за змістом задачі. Надається відповідний час для їх вирішення у формі спільного обговорення варіанту відповіді та підготовки доповідача, який цю відповідь виголосить аудиторії. При цьому важливо забезпечити участь усіх членів групи у вирішенні задачі, дотримання черговості у виборі тих, хто представляє варіант відповіді.

Важливо вказати, що студенти відрізняються не тільки рівнем знань, але й відповідними психологічними ознаками, стилями мислення, формами поведінки тощо. Групова форма організації занять утворює унікальний навчальний колектив зі своїм специфічним мікрокліматом, котрий однозначно сприятиме вирішенню задач забезпечення належного рівня засвоєння матеріалу. Тож групи повинні бути мішаними не тільки за інтелектуальною ознакою, але й з врахуванням інших

ознак. Так, в одну групу можна включити студентів з протилежними темпераментами, здібностями, різними рівнями творчої активності та іншими суперечливими ознаками.

Потрібно також забезпечити наявність у кожній групі довідкової літератури. Це пов'язано з тим, що специфіка вирішення задач з логіки полягає у формуванні правильної відповіді виключно шляхом коректного використання термінів. А зміст вказаних термінів можна з'ясувати у разі ознайомлення з їх науковими визначеннями. До рекомендованої до використання при вирішенні задач літератури відносяться тлумачні словники, спеціалізовані словники, енциклопедії. Значну користь приносить використання джерел мережі Інтернет, у якій оперативно можна знайти наукове визначення понять та іншу необхідну для вирішення задачі інформацію.

Педагогу потрібно правильно налаштувати студентів на роботу в складі «малої групи». А саме:

- членам групи потрібно працювати над вирішенням поставлених задач, не відволікаючись на зайві теми;
- учасникам обговорення потрібно вміти вислуховувати думку своїх товаришів та коректно аналізувати її;
- доказ точки зору повинен здійснюватися за правилами логічного доказу та спростування тези;
- запитання та відповіді до товаришів ставляться за відповідними логічними правилами побудови запитань та відповідей;
- кожен член групи може просити допомоги у тлумаченні змісту незрозумілих термінів, у наданні додаткової аргументації запропонованого варіанту вирішення задачі;
- кожен член групи зобов'язаний надати допомогу тим, хто про неї просить.

Потрібно уникнути суб'єктивного ставлення до формування групи, використовуючи відповідні методи формування за принципом випадковості.

Нами протягом тривалого періоду апробована форма роботи малих груп у процесі вирішення задач курсу «Логіка». Вирішення логічних задач у формі роботи «малих груп» було обрано головною формою організації семінарських занять з логіки. Саме такий шлях забезпечував належний рівень засвоєння доволі непростих теоретичних положень курсу. Це зумовлене специфікою філософського знання, яка полягає у тому, що ефективно засвоєння інформації здійснюється на ступені абстрактного пізнання. Так, розуміти та використовувати поняття, судження та умовивід саме як логічні форми, можливо мислячи абстрактно у належній мірі.

Досвід організації практичних занять у такий спосіб дає підстави виділити навчальну, виховну, розвиваючу та контролюючу функції, котрі виконує така форма у пізнавальному процесі. Визначимо зміст вказаних функцій.

Навчальна функція полягає у високому рівні засвоєння студентами матеріалу. Як вже зазначалося, вирішення логічної задачі у групах забезпечує зв'язок абстрактного та чуттєвого пізнання. Порівняльний аналіз рівня знань у академічних групах, де проводилися семінарські заняття з логіки у формі колективного вирішення задач, та у групах, де матеріал розглядався тільки теоретично, засвідчив значний ефект організації малої групи як форми навчання.

Досвід організації роботи «малих груп» переконливо засвідчив наявність виховної функції. У студентів активно розвивається почуття колективізму, повага до товаришів, здатність до взаємодопомоги, толерантність, лояльне відношення до думки товариша. Мала група за змістом діяльності є аналогічною трудовому колективу, який, як відомо, є вищою та найважливішою для будь-якого суспільства формою соціальної інтеграції. Важливо вказати, що становлення вказаних моральних якостей є наслідком наполегливою цілеспрямованої роботи по засвоєнню навчального матеріалу. Спільна мета (правильно вирішити логічну задачу) не тільки об'єднує студентів, але й зумовлює вияв їх найкращих етичних якостей.

Розвиваюча функція виражається у формуванні у студентів вкрай важливих для використання у навчальному процесі та майбутньої професійної діяльності

вміннь. До найважливіших з них ми відносимо вміння здійснювати ментальний експеримент у процесі вироблення варіантів вирішення задач, синтезувати та аналізувати інформацію, логічно правильно виражати свої думки у процесі підготовки доповіді та її виголошення, оцінювати думки інших, коректно будувати доказ власних суджень та спростовувати судження опонента.

Насамкінець, контролююча функція групової роботи виражається у двох аспектах: взаємоконтролі членів групи та зовнішньому контролю, котрий здійснюється у процесі оцінки відповіді групи аудиторією та викладачем.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, нами охарактеризована робота педагога вищої школи у формі організації «малих груп» на прикладі вирішення задач курсу «Логіка», доведена ефективність використання вказаної форми, визначені її функції. Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці та впровадженні роботи у «малих групах» у процесі викладання інших дисциплін, передбачених планами та навчальними програмами вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України: Зб. наук. праць. – Суми – Харків, 2001. – 250 с.
2. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів // Відкритий урок. – 2002. - №5/6.
3. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. // Відкритий урок. – 2002. –№5-6.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
5. Пойа Д. Как решить задачу. – М.: Учпедгиз РСФСР, 1959. – 208 с.
6. Фридман Л. М., Турецкий Е. Н. Как научиться решать задачи. - М.: Просвещение, 1989. – 196 с.
7. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність і школярів: теорія і методика. — К.: Партнер, 1997. 1 - 193 с.

Туляков, О.О. Робота у «малих групах» – ефективна форма забезпечення належного рівня знань (з досвіду викладання курсу "Логіка") [Текст] / О.О.Туляков // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2014. - № 4 (38). - С. 299 -305.